

Allsidigheten och den rena vetenskapen

Replik till Ebba Lisberg Jensen

Bo Dahlin

Min debattartikel om Skolinspektionens granskning av Ekebyholmsskolans biologiundervisning har på ett intressant sätt bemötts av Ebba Lisberg Jensen på IDPP vid Göteborgs universitet. Lisberg Jensen säger sig instämma helhjärtat i två av mina huvudpunkter, nämligen att evolutionsteorin (den jag kallar NET) är en *teori* och inte ett faktum, samt att vetenskapen aldrig kan *bevisa* att en teori är sann, vilket Karl Popper logiskt demonstrerade för flera decennier sedan (det är egentligen inte frågan om ett "postulat" som Lisberg Jensen kallar det). Det gläder mig att vi är överens så långt.

Men det finns saker vi fortfarande tycks vara oeniga om. En av dem handlar om idén om intelligent design (ID) och dess förhållande till vetenskapen. Lisberg Jensen beskriver ID som "en nutida version av en monoteistisk skapelseberättelse". Ett problem här är att det finns många versioner av denna "nutida version". Själv anser jag att man måste göra en tydlig distinktion mellan ID och *kreationism*. Det är närmast det senare som Lisberg Jensen avser när hon talar om en monoteistisk skapelseberättelse. Kreationismen utgår *apriori* ifrån att Gud skapat världen och livet på jorden, medan ID i vissa avseenden ligger närmare vetenskapen. Man accepterar både makro- och mikroevolutionen och den vetenskapliga uppskattningen av universums resp jordens ålder. Men man har också en tämligen skarpsinnig kritik av NET, t ex av förklaringar som baserar sig på slumpen. Den relativt välkände filosofen Thomas Nagel (2012) framhåller att vi borde vara tacksamma för de empiriska argument som företrädare för ID har framfört gentemot NET och materialistisk reduktionism, eftersom de är väl värda att beakta (för vilket han förstås har fått mycket kritik). Den intelligens som ID talar om behöver inte nödvändigtvis förknippas med en metafysisk, monoteistisk gudomlighet.

En annan sak där vi skiljer oss åt är förhållandet mellan tro och vetande. Lisberg Jensen menar att vi inte kan veta vad som är sanning, däremot vet vi vad vi har kunskap om. Sanning är således inte det väsentliga kännetecknet på kunskap; en uppfattning som inte är ovanlig idag men som går emot både Platon och andra klassiska filosofer. Jag antar att Lisberg Jensen, i Poppers anda, menar att det som kännetecknar kunskap istället är att det är tolkningar eller hypoteser som ännu inte har falsifierats av experiment eller annan erfarenhet. Vi relaterar till kunskap bara *som om* den vore sann.

Men när det gäller vetenskap och forskning finns det egentligen två typer av kunskap: faktakunskap och teoretisk kunskap. Faktakunskap består av mätningar och observationer och är i princip alltid sann. På denna nivå skulle man kunna säga att det s k korrespondenskriteriet på sanning är tillämpligt. Den andra typen av kunskap består av *tolkningar* av observerade fakta (här är det snarare det s k koherensskriteriet på sanning som gäller). Tillämpat på evolutionsteorin betyder detta att den naturliga variationen i arvsmassan tillhör faktanivån – den förekommer och ingen kan förneka det. Men teorin som säger att variationen, tillsammans med det ”naturliga urvalet” (också ett faktum), är *evolutionens grundläggande drivkraft* har inte samma uppenbara sanning. För det är en tolkning av fakta, och tolkningar kan diskuteras och ifrågasättas på ett helt annat sätt än fakta. Anledningen till att vi anser evolutionsteorin vara kunskap är att många människor anser denna tolkning av fakta vara rimlig och trovärdig – d v s de *tror* på den. Andra anser att det finns tillräckligt många biologiska fakta som kan tolkas i termer av intelligens och anser därför att ID är en trovärdig teori.

Både vetenskap och religion innehåller således moment av *tro*. Är det då så helt omöjligt att behandla ID inom ramarna för skolans naturkunskapsundervisning? Jo, Lisberg Jensen menar att det är omöjligt. Rågängen mellan vetenskap och tro måste upprätthållas anser hon. Bakom detta resonemang anar jag en slags purism, en strävan efter att hålla vetenskapen ”ren” ifrån allt som liknar metafysik och tro på övernaturliga ting. Denna strävan har djupa rötter i den västerländska idéhistorien och Lisberg Jensen delar den med flera hängivna neo-darwinister. Men att förlägga undervisningen om ID till ämnet religionskunskap med motiveringen att det handlar om tro, det blir en dold läroplan som underbygger uppfattningen att ID är religion medan evolutionsteorin är ett faktum. Särskilt som undervisningen om ”den vetenskapliga världsbilden” enligt kursplanen ska vara en del av biologiämnet.

Referenser

Nagel, T. (2012). *Mind and cosmos. Why the materialist Neo-Darwinian conception of nature is almost certainly false*. Oxford: Oxford University Press.